

كأس الجمن الرحب

● مشخصات سوره

◀ اسامی: حجر (آیه ۸۰)، برخی: ربّما (آیه ۲)

◀ آمار: آیات: ۹۹، کلمات: ۶۵۸، حروف: ۲۸۸۱

◀ ترتیب:

◀ نزول: ۵۳، (برخی ۵۲)

◀ چینش: ۱۵ (بین سوره های ابراهیم(ع) و نحل)

◀ مکان نزول: مکه (برخی: بعضی آیات مدنی است: دقیق نیست)

◀ زمان نزول:

◀ سال ۳ یا ۴ بعد علنی شدن دعوت

◀ سال ۱۰ تا ۱۳ بعد رحلت جناب ابوطالب

﴿ غرر آیات: ۹-۲۱-۴۹ و ۵۰-۸۷-۹۹ ﴾

﴿ خطوط کلی سوره: ﴾

﴿ سنت الهی درباره امت ها

﴿ آیات الهی و نظم جهان

﴿ خلقت انس و ابلیس از گل و نار

﴿ سرگذشت اقوام قبل

﴿ آفرینش بحق عالم و تسلی حضرت

﴿ ارتباط با سوره قبل: آیه اول با آیه آخر سوره قبل

﴿ فضیلت تلاوت: روایات متعدد

● آیه شریفه ۱

« تلک: از باب تعظیم (موکّد: نکره بودن قرآن)
« کتاب:

« مفهوم: نوشتنی و مکتوب

« مدلول: کتاب مکنون، لوح محفوظ

« قرآن:

« مفهوم: جمع شده متناسب الاجزاء خواندنی

« مبین: روشن، روشنگر

● آیه شریفه ۲

- ⟨ تناسب: زمینه ساز آیات بعد (۶)
- ⟨ «رَبِّمَا»: «رَبِّ» و «مَا»: چه بسا
- ⟨ «يُودٌ»: جمع «وَدٌّ» و «لُؤُ»: آرزوی خام
- ⟨ «مسلمین»: اصل اسلام نه دین اسلام
- ⟨ پاسخ خداوند:

⟨ اقرار دنیوی به ذنب: نعمت

⟨ اقرار اخروی به ذنب: نعمت

● آیه شریفه ۳

﴿ تناسب: این نادمان آتی را رها کن

﴿ «ذرهم»:

﴿ اصل: دعوت همگانی به هدایت

﴿ واکنش به عدم پذیرش: رهاسازی

﴿ حقیقت رهاسازی: شقاوت رهاشده

﴿ یاأكلوا و...:

﴿ أكل و تمتع: مطلق و عام

﴿ شباهت مشرکان به حیوانات: در حقیقت و صفات

﴿ یلهمهم الأمل:﴾

﴿ لهو: بازی با چیزی و غفلت از غیر آن

﴿ أمل: آرزو (غالبا در غیرمحمتمل)

﴿ انواع آرزو: صادق، کاذب

﴿ فسوف يعلمون:﴾

﴿ مدلول: تبیین چرایی رها کردن

﴿ عدم نسخ آیه با آیات جهاد

﴿ یاد مرگ: عامل پویایی ناشی از هدفمندی

● آیات شریفه ۴-۵

«تناسب: چرا اینها نمی میرند؟ مشخص بودن أجل

«أهلکنا»: هلاک: نابودی و تلف

«أجل داشتن امم:

«مفروض: حیات اجتماعی جوامع

«آیه مؤید: یونس ۴۹

«چرایی عدم تعجیل:

«عواقب عذاب فوری

«موارد خاص: «سریع العقاب»

● آیه شریفہ ۶

﴿ تناسب: نتیجہ آیه ۳: استہزاء

﴿ انواع تحقیر:

﴿ مجنون: حجر ۶

﴿ ساحر: یونس ۲

﴿ شاعر: طور ۳۰

﴿ ابعاد تحقیر: ﴾

- ﴿ «یا ایها الذی»: نبی نیستی
- ﴿ «نُزِّلَ»: مجهول: فرستنده نامعلوم است
- ﴿ «علیه»: کاربرد غایب برای تحقیر
- ﴿ «الذَّكْرَ»: ذکر مردود است و تو کاذبی
- ﴿ «انَّک لمجنون»: تاکید: «إِنَّ»، «لَ»، «مجنون»
- ﴿ «إِنْ کنت من الصادقین»: آیه بعد: کاذبی

﴿ سابقه استهزاء رسل: ذاریات ۵۲ ﴾

﴿ مدلول: نفی نبوت و انکار وحی: ﴾

﴿ جهل علمی: ناآگاهی ﴾

﴿ جهل عملی: انکار عالمانه ﴾

﴿ ریشه استهزاء: معرفت شناسی مادی ﴾

﴿ دفاع خداوند از حضرت (ص) ﴾

● آیات شریفه ۸-۷

﴿ تناسب: استدلال ادعای آیه قبل

﴿ «لَوْ مَا»: حاوی ترغیب و تحریض

﴿ بهانه ها:

﴿ رسول باید فرشته باشد

﴿ چرا فرشته محسوسی بر او نازل نمی شود؟

﴿ چرا فرشته ای او را همراهی نمی کند؟

﴿ چرا فرشته بر ما نازل نمی شود؟

﴿ خدا و ملائک را برایمان ظاهر کن

ریشه بهانه:

- انسان مادی با آسمان ارتباط ندارد
- ملک، اله و واسطه خدا و خلق است
- مدعی خلاف اینها باید شاهد ملک بیاورد

«بالحق»:

- نزول ملک برای هدف حق نه بازی و بهانه
- مهبط نزول ملک دل پاک است، نه دل شما
- پاک بودن نفس وجود و عملکرد ملک
- بطلان نزول ملک بدون ایمان مخاطب و گرنه عذاب

● آیه شریفه ۹

﴿ مقدمه:﴾

- ﴿ تناسب: نقد گفتار مشرکان در آیه ۶
- ﴿ مهمترین دلیل نقلی عدم تحریف: آیه حفظ
- ﴿ تأکيدات:

﴿ حروف تاکید: «إِنَّ»، «لَ»

﴿ اسمیه بودن جمله: تأکید بر استمرار

﴿ تقدیم «له» بر «لحافظون»: افاده حصر و تأکید

﴿ حافظ: صفت مشبهه درباره خداوند

«اَنَا»: چرایی استعمال ضمیر جمع

«نَزَّلْنَا»: مراحل:

« شکل گیری وحی

« نزول و تلقی وحی

« نگهداری نزد حضرت (ص)

« ابلاغ و املاء به مردم

« وصول مردم و بقاء در جامعه:

« اظهار غیب برای رسول توسط خداوند

« نگهداری وحی و حضرت از پس و پیش

« بین بودن آنچه به مردم رسیده

« آزادی مردم در رد یا قبول مطلب

«الذکر»:

«مدلول: قرآن نه حضرت:

«سیاق و سباق آیات

«ال» در «الذکر»: ال عهد ذکری

«عدم صدق «نزلنا» درباره حضرت

«عدم حفظ ابدی حضرت

«جایگاه ذکر: مهمترین دلیل نبوت حضرت

«اشکال: کفایت شناخت یهود و نصاری

«پاسخ: تحریف و انکار واکنش یهود و نصاری

﴿ راز حفظ انحصاری:﴾

﴿ توجه به اصل هماہنگی ادیان

﴿ اختصاصات قرآن:

﴿ اعجاز تک تک الفاظ

﴿ تضمین حفظ الفاظ:

﴿ اعجاز یک جانبہ

﴿ اعجاز دوجانبہ

﴿ نفی وقوع نسخ

«لحافظون»:

نوع حفظ:

تشریحی: منتفی

تکوینی: «عن الله» نه «علی الله»

متعلق حفظ:

در قبال تغییر، زیاده، نقصان

در قبال فنا و نابودی تا قیامت

در قبال منطوق های مضمحل ضد قرآن

چرایی حفظ: اقتضای خاتمیت و اکملیت

« ادله حفظ:

« عقلی:

« ضرورت حفظ تا قیامت:

« انسان تنها موجود مختار

« مکلف بودن موجود مختار

« ادای تکلیف در گرو علم

« لازمه علم: ارسال رسل

« آخرین رسول: همگانی و همیشگی

« فقدان آن: بقاء حجت بر خداوند

﴿ پیوند حفظ و اعجاز:

﴿ فقدان اختلاف: فقدان کاستی

﴿ آیات تحدی:

﴿ اشکال: توان اتیان مشابه محذوفات

﴿ پاسخ: عدم وجود احتمال اتیان

﴿ نقلی:﴾

﴿ آیات قرآن:﴾

﴿ آیه حفظ

﴿ آیه نفی باطل:

﴿ «عزیز»: مصون از تحریف و نفوذناپذیر

﴿ اطلاق حفظ در همه زمان ها

﴿ «ال» در «الباطل»: استغراق

﴿ قیود «حکیم» و «حمید»

﴿ آیه اطفاء نور الهی

﴿ آیه رصد الهی

◀ روایات:

◀ مصادیق:

◀ حدیث ثقلین

◀ روایات عرض بر قرآن:

◀ در فرض تعارض احادیث

◀ به صورت مطلق

◀ سایر روایات

◀ نحوه استفاده:

◀ ضرورت مصونیت قرآن برای محوریت

◀ رد احادیث دال بر تحریف

◀ شواهد تاریخی:

◀ اهتمام حضرت و صحابه:

◀ شوق حضرت هنگام نزول

◀ وجود حفاظ، قراء، کتاب

◀ اهتمام مسلمین حتی نسبت به حروف

◀ مخالفت با افزودن حکم رجم

◀ جلوگیری از حذف «و»:

◀ توبه ۳۴: زراندوزی بنی امیه

◀ توبه ۱۰۰: انحصارطلبی مهاجران

﴿ شبهات آیه:﴾

﴿ مدلول: اصل قرآن: پاسخ:﴾

﴿ قرآن موجود: کتاب هدایت

﴿ عدم احتمال تحریف اصل قرآن

﴿ عرض روایات بر قرآن موجود

﴿ دلالت بر سور قبل: پاسخ:﴾

﴿ ذکر: کل قرآن

﴿ عدم توجیه انحصار

﴿ تحریف کتب قبل:﴾

﴿ عدم بطلان تمام محتوای تورات و انجیل:﴾

﴿ هدایت با عمل به باقیمانده کتب

﴿ کفر منکر حکم قصاص تورات

﴿ تأیید کتب نسبت به حضرت(ص)

﴿ عدم تضمین حفظ تورات و انجیل از سوی خداوند

﴿ معجزه نبودن اصل، محتوا و الفاظ تورات و انجیل

﴿ تصریح آیات قرآن بر تحریف تورات و انجیل

﴿ تصریح تورات و انجیل به موقت و نسخ پذیر بودنشان

﴿ جایگاه خاص قرآن:﴾

﴿ بقاء تا قیامت برای هدایت بشر

﴿ رفع تحریف موجود در کتب قبل(مصدق، مهیمن)

« عملکرد دشمن ناظر به قرآن:

« نسخ:

« پاک کردن اصل مطلب نیست، ناظر به محتواست

« خدا بهترین را نازل می کند و حذف آن معنی ندارد

« قرآن مخلوق است و خلق، تغییر ندارد

« ناسخ فقط خداوند است نه غیر خدا

« معارضه با تحدی قرآن:

« مضحکه شدن آورده ها در پاسخ تحدی

« عدم توفیق در استدلال موازی قرآن

« تحریف:

« پیشنهاد تغییر به حضرت و پاسخ رد ایشان

« عدم موفقیت در انواع تحریف

« شبهات:

« اختلاف قرائات:

« حجیت کلیه قرائات با تأیید معصوم (ع)

« طبیعی بودن اختلاف در تلفظ و معنی

« ناسازگاری سیاقی:

« امکان معترضه بودن جمله

« امکان وجود دستور خاص مبتنی بر اقتضائات

« جمع توسط غیر معصوم:

« ادعای بی دلیل و خرافی

« جمع آوری قرآن توسط حضرت (ص)

﴿ وجود دور در حفظ:﴾

﴿ طرح ادع بدون دلیل

﴿ دلالت بر ادعای زیاده که مدعی ندارد

﴿ ظنی بودن دلالت:﴾

﴿ عدم انحصار دلیل حفظ به آیات

﴿ عدم منافات دلالت ظنی با قطع و حجیت

﴿ رد قرآن امیرالمومنین(ع):﴾

﴿ جمع آوری در زمان حضرت(ص)

﴿ عدم سکوت حضرت(ع) در قبال اصول

﴿ عدم احتجاج به این ادعا توسط معصوم(ع)

﴿ روایات تحریف:﴾

﴿ تحریف قرآن: بطلان روایات

﴿ ضعف روایات مورد ادعا

﴿ توضیحی بودن برخی روایات

﴿ مخالفت روایات با قرآن

﴿ روایات شباهت امم:﴾

﴿ عدم دلالت بر شباهت عینی

﴿ تحقق مدلول روایت به صورت خاص

● آیات شریفه ۱۱-۱۰

﴿ تناسب: تسلی از استهزاء کفار

﴿ لقد ارسلنا: اشاره به سنت ارسال رسل

﴿ شیع:

﴿ مفهوم: جمع شیعه:

﴿ گروهی متفق در پیروی از سنت واحد

﴿ شیوع دهندگان فکر یک رهبر

﴿ مشایعت و متابعت از یک پیشوا

﴿ مدلول: اقوام گذشته متفق و همراه

﴿ یستهزئون:﴾

﴿ عمومیت استهزاء﴾

﴿ چرایی استهزاء:﴾

﴿ شکستن حرمت انبیاء﴾

﴿ پوشاندن فقدان منطق﴾

﴿ مرجع «ه»: رسول (تقدیم: مفید حصر)﴾

﴿ هدف آیه: تسلی:﴾

﴿ مستقیم برای حضرت(ص)﴾

﴿ غیرمستقیم برای امت﴾

● آیات شریفه ۱۲-۱۳

« تناسب: نفوذ قرآن در ادامه تحریف ناپذیری

« آیه شریفه ۱۲:

« فسلكه:

« سلک: نفوذ:

« لازم: وارد شدن

« متعدی: وارد کردن

« نزول قرآن:

« عملکرد حضرت (ص): ابلاغ کامل

« واکنش:

« قلب سلیم (قبول)

« قلب سقیم (انکار)

﴿ مرجع ضمیر:

﴿ فخر رازی: نسلکه: استهزاء، به: ذکر

﴿ اولی: هر دو به ذکر:

﴿ سیاق آیات قبل

﴿ بازگشت دو ضمیر متوالی به مرجع واحد

﴿ بازگشت ضمیر به مرجع قریب

﴿ نمونه مشابه: شعراء ۲۰۱-۱۹۲

﴿ مجرمین: تعلیق حکم بر وصف

﴿ آیه شریفه ۱۳:

﴿ لا یومنون به: اختیاری بودن ایمان

﴿ سنت الاولین:

﴿ سنت خداوند در قبال پیشینیان

﴿ سنت پیشینیان در قبال انبیاء: اولی

● آیات شریفه ۱۴-۱۵

﴿ تناسب: انکار مطلق کفار نسبت به معجزات

﴿ آیه شریفه ۱۴:

﴿ سماء: چرایی مثال؟

﴿ مطالبه کفار

﴿ عظمت این معجزه

﴿ فظلوا فیہ یعرجون:

﴿ ظل: دوام فعل روزانه

﴿ یعرجون: بالا رفتن و صعود

﴿ آیه شریفه ۱۵:

﴿ درخواست کفار: معجزه حسی

﴿ واکنش کفار:

﴿ چشم بندی و غیر واقعی است

﴿ سحر شده ایم

● آیه شریفه ۱۶

« تناسب: رد طلب کفار و بیان آیات خویش

« آیه شریفه ۱۶:

« سماء:

« مفهوم: فضای بالای سر

« مصادیق قرآنی:

« ظاهری:

« هفت تا: اولی مکشوف و بقیه پنهان

« ستارگان در آن واقع شده اند

﴿ معنوی: آیات:

- ﴿ اظهار ملکوت آنها به حضرت ابراهیم(ع)
- ﴿ مشوق تأمل در ملکوت آنها
- ﴿ دال بر علم خداوند به ملکوت آنها
- ﴿ دال بر نزول ملائک از آنها

﴿ بروج:

- ﴿ معنای لغوی: ظهور و بروز
- ﴿ سایر اسامی: مصباح، سراج
- ﴿ محل قرارگیری: آسمان ظاهر محسوس
- ﴿ کارکرد: زینت، هدایت

● آیات شریفه ۱۷-۱۸

« تناسب: مرتبط با آیه حفظ در مرحله انتقال
حفظناها:

« مصداق: ابلیس و سایر شیاطین

« آسمان مد نظر: سماء ظاهری مزین به کواکب

« نسبت اجنه و هدایت:

« همه مخاطب قرآن و هدایتند

« برخی بر عاصیان تنزل دارند

« اخذ وحی و مزج با کذب توسط برخی

« هدف برخی از ایشان از وحی: ایجاد جدال

« شرفیابی برخی خدمت ائمه (ع)

« مدلول: جلوگیری از آگاهی شیاطین از اسرار آسمان

﴿ استرق:﴾

﴿ مفهوم: خبرگیری پنهانی

﴿ مدلول:

﴿ ناصحیح: تعقیب پس از استراق

﴿ صحیح: تعقیب پیش از استراق

﴿ روند محدودیت:

﴿ تا آسمان چهارم

﴿ کل آسمان

◁ شهاب:

◁ مفهوم: شعله برآمده از آتش یا رخ داده در جو

◁ ماهیت:

◁ مجاز:

◁ تماثل متعدد قرآنی

◁ عدم منافات با وحی

◁ حقیقت:

◁ آیات دال بر حقیقت اعمال

◁ وجود مراحل مختلف وحی

● آیه شریفه ۱۹

« تناسب: ذکر نعمت زمینی بعد از آسمانی

« مددناها: گستردن زمین:

« علامت عظمت الهی

« عدم منافات با کرویت

« القینا فیها رواسی:

« فیها: مرجع «ها»: ارض

« رواسی: جمع راسیه: ثابت

« مدلول: جعل کوه (میخ) برای ثبات زمین

« موزون:

« مفهوم: به اندازه و هماهنگ

« مدلول: آفرینش متوازن برای حیات

● آیه شریفه ۲۰

﴿ تناسب: اشاره به خاص بعد از عام آیه قبل

﴿ معایش:

﴿ جمع معیشت: ابزار زندگی

﴿ تقدیم «لکم» بر معایش: حصر

﴿ اطلاق معایش: فراگیری همه جانبه

﴿ من لستم...:﴾

﴿ محدوده «مَن»: طفل، پیر، حیوان...﴾

﴿ معطوف علیه «مَن»:﴾

﴿ «معایش»﴾

﴿ «لکم»: اولی

﴿ مدلول: نفی رازقیت:﴾

﴿ فرمود: رازقید و نمی دهید

﴿ فرمود: اصلا رازق نیستید

● آیه شریفه ۲۱

﴿ مقدمه:﴾

﴿ تناسب: اتصال آیات قبل و بعد

﴿ اهمیت آیه: جزء غرر در کل قرآن

﴿ اطلاق آیه:

﴿ «شی»: نکره در سیاق نفی

﴿ «خزائن»: تعدد خزائن هر شی

﴿ «عندنا»: ضمیر جمع: عظمت، استخدام وسایل

﴿ خزائنه:﴾

﴿ جمع خزانه: محل حفظ مقدرات عالم

﴿ گستره خزائن: مادی و معنوی

﴿ جمع آیات: بقاء ابدی خزائن الهی

﴿ ما ننزلّه...:﴾

﴿ انواع نزول:

﴿ از مکان بالا: مثل باران

﴿ از مقام بالا: مثل آهن

﴿ نحوه نزول: تجافی، تجلی

﴿ مدلول: عدم انفکاک ویژگی وجودی و کیفیت خلق

● آیه شریفه ۲۲

﴿ تناسب: استدلال به ظواهر باد و ...
﴿ «ارسلنا»:

﴿ اسناد حرکت ابرها به خود
﴿ وجود نظام علی معلولی مقهور خداوند

﴿ «الرياح»:

﴿ انواع باد:

﴿ لاقح: ابر، گیاه و ...

﴿ عقیم: برای عذاب

﴿ مصادیق باد موثر: صبا، دَبُور، جنوب، شمال

«لواقح»:

- « فقط یک بار در قرآن به کار رفته
- « مفهوم: جمع لاقحه: ابر باردار یا باردارکننده
- « کارکرد باد لاقح:

- « تولید ابر
- « باردار کردن ابر
- « جابجایی ابر به محل بارش
- « باردارسازی گیاه و درخت

«متعلق بارداری»:

- « فقط ابر
- « ابر، گیاه، درخت

«ماءا»: کیفیت باران: «من خلاله»

«فاسقینا کموه»:

نوع عنایت خداوند:

ساقی

مُسقی

نحوه اسقاء:

روی زمین

چشمه زیرزمینی

برف و یخ

● آیه شریفه ۲۳

«تناسب: اشاره به جریان کلی حیات

«محتوا:

«انحصار احياء و اماته به خداوند:

«انَّ» <

«لَ» <

«نحن» <

«معنای وارث بودن خداوند: مالکیت مطلق

● آیه شریفه ۲۴

‹ تناسب: علم مطلق به گذشتگان و آیندگان
‹ تاکید بر علم و احاطه: «لَ»، «قد»، تکرار «علمنا»
‹ «علمنا»: بیان علم به عنوان شرط ضروری
‹ مفهوم:

‹ مستقدم: پیش افتاده

‹ مستاخر: پس افتاده

‹ مصداق:

‹ مستقدم: پیشگامان در آفرینش

‹ مستاخر: متاخران در آفرینش

● آیه شریفه ۲۵

- ⟨ تناسب: معاد شرط عدم لغویت
- ⟨ تغییر خطاب: نفی معاد توسط مشرکان
- ⟨ حصر حشر برای خداوند
- ⟨ «أَنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ»:
- ⟨ حکمت: ضرورت معاد
- ⟨ علم: ضرورت رسیدگی

● آیه شریفه ۲۶

«تناسب: اشاره به نشئه دنیا و آغاز آن
«خلقنا»:

«اشاره مجدد به موضوع: اهمیت خلقت
«جنبه های انسان:

«طبیعی: بدن

«الهی: روح

«فرضیه های تحول انواع:

«تکامل تدریجی

«تکامل دفعی

﴿ صلصال:﴾

﴿ مفهوم: برآمدن صدا از چیزی خشک

﴿ مواد آفرینش انسان:

﴿ از خاک

﴿ از آب

﴿ از گِل: خالص، سیاه بدبو، پخته شده

﴿ حمأ مسنون:

﴿ حمأ: گِل سیاه بدبو

﴿ مسنون: متغیر

● آیه شریفه ۲۷

﴿ تناسب: ادامه بحث خلقت (خلقت جن)

﴿ مفاهیم:

﴿ جانّ: با جن یکسان است

﴿ سموم: باد گرم سوزان کشنده

﴿ جانّ:

﴿ مخلوق از شعله آتش کشنده

﴿ تبدیل از «نار السموم» به «مارج من نار»

﴿ مکلف بودن مثل انسان

﴿ دلیل ذکر؟ تنبه به وجود و تلاش اجنه

● آیه شریفه ۲۸

﴿ تناسب: ادامه بحث خلقت (تکلم با ملائک)

﴿ «قال»: التفات از متکلم مع الغیر به وحده

﴿ «و اذ قال...»: تذکر به حضرت و مومنان

﴿ تعابیر ناظر به خلقت:

﴿ خالق: حال و آینده

﴿ خلقت، نخلق: گذشته و حال

﴿ برتری انسان عابد بر ملک و جن

● آیه شریفه ۲۹

﴿ تناسب: ادامه بحث خلقت (نفس روح و سجده ملائک)
﴿ سویتہ:

﴿ مفهوم: برقراری تعادل حکیمانه

﴿ انواع تسویہ:

﴿ عام: کلیه موجودات

﴿ خاص: مخصوص انسان

﴿ نفختُ:

﴿ نفس روح: همگانی، تاییدی

﴿ اضافه تشریفی روح به خداوند

﴿ فقعوا...: مسجود: انسان کامل

● آیات شریفه ۳۰-۳۱

«تناسب: ادامه بحث خلقت (اطاعت ملائک و عصیان ابلیس)
«فسجد...»:

«همگانی بودن سجده: «ال»، «کلهم»، «اجمعون»

«معیت جمعی در سجده: «اجمعوم»

«انواع سجده:

«عبادی: منتفی

«تکریم: به امر خداوند

«ابلیس:

«مفهوم: عربی از ابلاس، غیر عربی

«الا ابلیس»: استثنای منقطع

«ابی»: امتناع شدید

● آیات شریفه ۳۲-۳۳

«تناسب: ادامه بحث خلقت (سوال و جواب خداوند و ابلیس)
«قال یا...»: خطاب مستقیم الهی:

«از باب تعظیم

«از باب توبیخ: این مد نظر است

«لم اکن...»: مشکل ابلیس مبنایی است

«افشاء چهره ابلیس:

«سابقه اعتقادی و انگیزشی ابلیس

«دستور سجده عامل افشاء سر ابلیس

«ریشه عدم سجده: برتری طلبی ابلیس

● آیات شریفه ۳۴-۳۵

﴿ تناسب: ادامه بحث خلقت (اخراج ابلیس)
﴿ «فاخرج...»:

﴿ «منها»: جمع ملائک و مقام قرب الهی

﴿ رجیم: مرجوم (رانده شده)

﴿ مدلول: اشاره به دلیل «فاخرج»

﴿ «إِنَّ عَلَیْكَ...»:

﴿ بیان جمله «فانک رجیم»

﴿ لعنه: ﴾

﴿ مفهوم: دوری از رحمت الهی

﴿ نوع: فراگیری دائمی

﴿ تفاوت: ﴾

﴿ «اللعه»: تناسب با «ال» در «انس» و «جان»

﴿ «لعنتی»: تناسب با «خلقتُ بیدی»

﴿ «الی یوم الدین»: ﴾

﴿ تا ابتدای قیامت

﴿ ابدی و شامل قیامت

﴿ تا قیامت و تحت تاثیر عذاب آن

﴿ اتمام با قیامت به خاطر اتمام وسوسه

● آیه شریفه ۳۶

﴿ تناسب: ادامه گفتگو(درخواست مهلت ابلیس)
﴿ «فأنظرنی»:

﴿ مفهوم انظار: مهلت دهی

﴿ «ف»: دلالت بر تفریع درخواست بر اخراج

﴿ مشمولان مهلت: ابلیس و ذریه وی

﴿ متعلق عداوت ابلیس: انسانیت

﴿ چرایی مهلت خواهی: مشاهده لعن دائمی

﴿ خواسته مرموز مردود شیطان: عمر ابدی

﴿ چرایی ندا با «ربّ»: در مقام درخواست

● آیات شریفه ۳۸-۳۷

﴿ تناسب: ادامه گفتگو (پذیرش مقید درخواست)

﴿ يوم الوقت...:

﴿ نظرات مفسران:

﴿ زمخشری: يوم الدين، يوم يبعثون، يوم الوقت...: یکی

﴿ فخر رازی: وقت معلوم:

﴿ نفخه اولی: وقت مرگ همگانی

﴿ همان يوم يبعثون است

﴿ روزی که خدا می داند ولی قیامت نیست

◀ علامه طباطبائی: نکات:

- ◀ تفاوت یوم یبعثون با یوم الوقت المعلوم
- ◀ علم وقت معلوم نزد خداست
- ◀ علم شیطان به حضور تا زمان آخرین بشر
- ◀ تأیید مشروط نفخه اولی

◀ علامه جوادی: ظهور:

- ◀ استدلال: ارتقاء عقلی و عملی بشر
- ◀ اشکال: بقاء تکلیف:

◀ پاسخ:

- ◀ عدم تلازم تکلیف و عصیان
- ◀ عدم تلازم وسوسه و ابلیس

◁ جمع بندی اقوال:

- ◁ قطعیت زنده نبودن ابلیس تا قیامت
- ◁ مشخص بودن وقت معلوم برای خداوند
- ◁ قطعیت عمر دراز شیطان با هر احتمال

◁ رد مرگ ابلیس:

- ◁ آیات دال بر زمان حضور وی
- ◁ آیات دال بر امر به استعاذه

● آیات شریفه ۳۹-۴۰

«تناسب: ادامه گفتگو (تهدید شیطان)
«لازینن»:

«حذف مفعول: دلالت بر اطلاق تزئین
«انواع تزئین:

«حدوثی: در مقام ایجاد علقه

«بقایی: در مقام تثبیت علقه

«نسبت تزئین و اغواء: زمینه سازی

«تزئین خداوند در مقابل تزئین شیطان

«لَا غَوِيْنَهُمْ»:

«اقرار شیطان به ریشه مهلت خواهی

«بما اغویتنی:

«ب»: قسم: اغواء شیطان توسط خداوند

«ب»: سببیت:

«عدم سوگند به اغواء و اضلال

«توبیخ، رجم و لعن ابلیس توسط خدا

«عدم اغواء ابتدایی خداوند

«معنای اغوای ابلیس: انتقال اثر غوایتش به دیگران

«ماهیت ابلیس: کلب معلّم خداوند

«اجمعین»: نه گمراهی همگانی، نه جمعی

﴿ الا عبادک...:﴾

﴿ عدم استقلال ابلیس

﴿ عدم توان اغواء مخلصین

﴿ مخلص:﴾

﴿ خالص شده خاص

﴿ عبودیت مقدمه اخلاص

● آیات شریفه ۴۱-۴۲

«تناسب: ادامه گفتگو (پاسخ خداوند به ادعای ابلیس)
«قال هذا...»:

«عَلَىَّ»: رد ادعای استقلال شیطان
«صراط مستقیم»:

«فاقد تخلف»

«فاقد اختلاف»

«پاسخ خداوند به شیطان»:

«سلطه نداری مگر بر غاوین»

«سلطه مستقل نداری»

«اغوای تو کیفری است»

ان عبادی...:

ان «عبادی»: همه بندگان

ان «لیس لک...»:

ان ابلیس سلطه اولیه ندارد

ان حوزه کارش تشریح است نه تکوین

ان «الغاوین»:

ان مصداق:

ان انتخاب ابلیس با علم، عمد و اختیار

ان انتخاب ابلیس با بداختیاری

ان انتساب گمراهی به خود فرد نه ابلیس

● آیات شریفه ۴۳-۴۴

«تناسب: ادامه گفتگو(وعید خداوند به اتباع ابلیس)
«و انَّ جَهَنَّمَ...»:

«لموعدهم»: اسم مکان: وعده گاه

«متعلق وعید: ابلیس و پیروانش

«اجمعین: اخص از اجمعین ۳۹:

«اغوا نشده

«اغوا شده تائب

«اغوا شده غیر تائب: مد نظر

«جواز تخلف از وعید الهی

﴿ لها سبعه...:﴾

﴿ «سبعه»: دال بر کثرت:

﴿ طبقات و درکات
﴿ معاصی با آثار متفاوت

﴿ «ابواب»: مدخل: گاهی:

﴿ سبب: ابواب رزق
﴿ نوع: ابواب خیر

﴿ «جزء مقسوم»:﴾

﴿ ویژگی برخی قسمتهای دوزخ
﴿ وجود نسبت بین عمل و جزا

● آیات شریفه ۴۵-۴۶

﴿ تناسب: مقابله جنت و جهنم

﴿ انَّ الْمُتَّقِينَ...:

﴿ متقین: در مقابل غاوین

﴿ مصداق:

﴿ فخر رازی: قائل به شهادتین

﴿ علامه: صاحب ملکه:

﴿ متقی صفت مشبیه نه اسم فاعل

﴿ آیات دال بر عذاب مجرم، ظالم و فاسق

﴿ جهنمی بودن مرتکبان برخی کبائر

«جنات»:

«هشت در دارد»

«تعدد جنات»

«تنوع جنات»

«عیون»:

«فرق عیون دنیوی و اخروی»

«دلیل ذکر عیون بعد جنات»

«منشا بودن عیون برای انهار»

﴿ ادخلوها... ﴾

﴿ بیان نحوه ورود پس از اصل ورود
﴿ فاعل «ادخلوا»:

﴿ خداوند: برای مخلصین

﴿ ملائک: برای متقین

﴿ «بسلام»: «ب» مصاحبت:

﴿ امنیت

﴿ سلامت

● آیات شریفه ۴۸-۴۷

« تناسب: ادامه تبیین نعمتهای بهشتیان
« غلّ:

« مفهوم: نفوذ مخفیانه

« بیان یکی دیگر از نعمتهای الهی

« اهمیت موضوع: دعای مومنان در دنیا

« متعلّق امر: متقین متوسط و ضعیف

﴿ اخوانا:﴾

﴿ جمله خبریه است نه انشائیة

﴿ اخوت پس از نزع غل و اثر آن

﴿ احتمال وقوع نزاع بین متقین

﴿ تفاوت رابطه ایمانی و غیرایمانی

﴿ سُرُّر: چیزی که با شادمانی بر آن نشینند

﴿ متقابلین:

﴿ روبروی هم هستند و به هم پشت نمیکنند

﴿ در زیارت خداوند غیبت و پشت کردن ندارند

﴿ لا یمسهم... ﴾

﴿ نَصَب: خستگی و درماندگی

﴿ دلیل عدم خستگی: ثبات روح نه سکون آن

﴿ و ما هم... ﴾

﴿ انواع نعمت: جسمی و مادی، روحی و معنوی

﴿ شرط نعمت:

﴿ منفعت داشتن

﴿ مقرون به احترام و تعظیم

﴿ خالی بودن از ضرر و خطر

﴿ ابدی و دائمی بودن

﴿ جمع بندی نعمتهای هشتگانه بهشتیان

● آیات شریفه ۴۹-۵۰

«تناسب: جمع بندی آیات قبل درباره انذار و تبشیر
«عبادی»: مخلص، متقی، عاصی تائب، عاصی یاغی
تاکیدات در آیات: «أن»، «ضمیر»، «ال»
«غفور رحیم»:

«مبالغه، استمرار

«اصل بخشش، تکمیل بخشش

«تفاوت انذار و تبشیر: تصریح، کنایه

● آیات شریفه ۵۳-۵۱

«تناسب: بیان مصداق انذار و تبشیر بعد از تبیین کلی
«ضیف ابراهیم»:

«ضیف: اضافه شدن به میزبان

«مصداق: ملائک وارد شده بر حضرت

«دلیل انتساب میهمانان صرفا به حضرت ابراهیم(ع)

«وجلون»:

«وَجَلَّ: ترس

«چرایی ترس: سرزده آمدن، نخوردن غذا

«غلام علیم:

«مصداق: حضرت اسحاق(ع)

«علیم: دانا به علوم الهی

● آیات شریفه ۵۴-۵۶

«تناسب: ادامه داستان: واکنش حضرت به بشارت
«قال ابشّر تمونی...»:

«ابشّر تمونی»: استفهام نه انکار

«ریشه سوال: علم به قدرت خدا، توجه به نظام علیّی

«فبم تبشّرون»: تکرار سوال از باب تعجب

«قالوا بشرنک...»:

«بالحق»: «ب» مصاحبت و همراهی

«فلا تکن»: امر عام و غیرمنافی با عصمت

«قانتین»: یأس شدید

﴿ قال و...﴾:

﴿ کلام حضرت: یاس علامت گمراهی

﴿ ریشه یاس:

﴿ عدم اعتقاد به توحید

﴿ عدم اعتقاد به علم خدا

﴿ عدم اعتقاد به قدرت خدا

﴿ عدم اعتقاد به فیض خدا

● آیات شریفه ۶۰-۵۷

«تناسب: ادامه داستان: ماموریت دوم فرشتگان: انذار
«قال فما...»:

«خَطَب: مطلب مهم و باعظمت
«سوال حضرت: هدف اصلی ارسال ملائک
«قالوا انا...»:

«مجرمین: قوم در آیه بعد مشخص شد
«واکنش حضرت: جدال و شفاعت غیر موثر

«الا آل...»: استثنائات:

«آل لوط»: متصل یا منقطع؟ اولی: متصل

«الا امرأته»: متصل و استثناء از «لمنجّوهم»

«الا امرأته...»

«قدرنا»:

انواع تقدیر الهی: حکم الهی به امری، قدرت دهی

چرایی نسبت دهی تقدیر به ملائک

«غابرین»:

مفهوم: باقی مانده از چیزی

مصداق: باقی ماندن همسر حضرت در میان قوم

● آیات شریفه ۶۱-۶۴

«تناسب: ادامه داستان: ورود ملائک بر حضرت لوط

«منگرون»: احتمالات:

«جوانان زیبا در فضای منحرف

«نگرانی از آزار افراد ناشناس

«عدم شناخت قبیله و هدف مهمان

«یمترون»:

- مفهوم: از مریه: شک
- متعلق شک: سخنان حضرت، قبح عملشان
- پاسخ دهی ملائک به تردید قوم

«بالحق»:

- «ب» مصاحبت
- چرایی حق بودن عذاب:
- حق بودن نظام آفرینش
- عمل قوم: خلاف نظام آفرینش
- باطل بودن عمل قوم

«لصادقون»: تاکید مجدد بر حق بودن عمل ملائک

● آیات شریفه ۶۵-۶۶

«تناسب: ادامه داستان: دستور کوچ به حضرت
«فأسر باهلك...»:

«فأسر»: سیر دادن در شب (دستور اول)

«بقطع»: تکه و مقدار چیزی: سحرگاه

«واتبع»: حرکت در پی قافله (دستور دوم)

«لا يلتفت»:

«ندیدن عذاب توسط مومن

«عدم ترحم برای بستگان عاصی

«برگشتن و جا ماندن در عذاب

«وامضوا»: گذر کردن و رفتن

«حيث تومرون»: «حيث تومرون»:

«شام: محل خوش آب و هوا
«روستایی به راهنمایی ملائک

«و قضینا...»:

«قضینا» + «الی»: وحی

«ذلک»: اشاره به دور برای تعظیم

«امر»: عذاب الهی

«دابر»: از دبر: پشت

«مقطوع»: برکندن ریشه و آثار

● آیات شریفه ۶۷-۷۱

«تناسب: ادامه داستان: بازگشت به آمدن قوم
«و جاء اهل...»:

«اهل المدینه»: کنایه از شیوع

«یستبشرون»: علامت وقاحت

«قال ان هولا...»:

«هولاء ضیفی»: استدلال عقلی

«تفضحون»: فضحیه: رسوا کردن

«واتقوا الله...»:

«استدلال نقلی حضرت

«لا تخزون»: خزی: دور ساختن، شرمندگی

«جمع استدلال نقلی و عقلی: اتمام حجت

«قالوا اولم...»:

«پاسخ قوم به حضرت: قلب معروف و منکر

«اثر شیوع گناه: جابجایی ارزشها

«قال هولاء...»: بناتی:

«دختران نسبی حضرت

«زنان و دختران قوم

● آیات شریفه ۷۲-۷۴

﴿ تناسب: ادامه داستان: بیان عذاب قوم
﴿ «لَعْمَرَك...»:

﴿ «لَعْمَرَك»:

﴿ عمارت: ضد خراب

﴿ عُمَر: زمان تعلق روح به بدن

﴿ عَمَر: هم معنای عمر برای قسم

﴿ قسم به جان حضرت (ص): پینه نه سوگند

﴿ «يَعْمَهُونَ»: عَمَه: تحیر، سرگردانی

﴿ فاخذتهم... ﴾:

﴿ صیحه ﴾: بانگ برداشتن، اینجا: عذاب

﴿ مُشرقین ﴾:

﴿ اشراق: روشن شدن

﴿ مُشرق: مُصبح (داخل شدن در وقت طلوع)

﴿ فجعلنا... ﴾:

﴿ سجیل ﴾: ترکیب سنگ و گل

﴿ زمان عذاب: تابع مصلحت

﴿ عذابهای سه گانه: صیحه، زیر و رو کردن، سجیل

● آیات شریفه ۷۷-۷۵

﴿ تناسب: اشاره به نشانه شدن عذاب قوم لوط
﴿ «متوسمین»:

﴿ مفهوم: وسمه: نشانه، متوسم: نشانه و سیماشناس

﴿ مصداق متوسم: به نور الهی، به تجربه و عادت

﴿ «مقیم»:

﴿ سبیل مقیم: راه روشن برقرار

﴿ مدلول: بقاء آثار قوم لوط در کنار راه

﴿ «لآیه»: آیه خاص برای مومنان (آیات برای متوسمین)

● آیات شریفه ۷۸-۷۹

﴿ تناسب: عطف داستان عذابها بر هم

﴿ «و إن...»:»:

﴿ «إن»: مخفف إن^ء

﴿ «ایکه»: جنگل و مکان پردرخت و میوه

﴿ «اصحاب الایکه»: ساکنان ایکه

«فانتقمنا...» <

< انتقام الهی:

< اصل انتقام خداوند از ظالمان

< نحوه انتقام: صاعقه ابر سیاه

< «إِنَّهُمَا»: هما:

< آثار قوم لوط

< آثار اصحاب الایکه

< انواع راه ها:

< سبیل مقیم: راه عادی پر تردد

< امام مبین: بزرگراه شفاف مقصدنما

● آیه شریفه ۸۴-۸۰

«تناسب: عطف داستان از باب وحدت در اصل عذاب
«ولقد کذب...»:

«حجر»: نام سوره (محل محاط با سنگ)

«سایر کاربردهای حجر: رحمت، عقل و ...»

«ال» در «المرسلین»:

«وحدت رسل (مصدق و مبشر یکدیگر)»

«نفی اصل نبوت انبیاء»

«تعدد انبیاء قوم ثمود»

«اتیناهم...»:

کنش: دادن آیات و معجزات

واکنش: اعراض، پی ناقه، نقشه قتل نبی

«کانوا ینحتون...»: سکنی:

در دل کوه

در پهنه بیابان

«فأخذتهم...»:

بیان عذاب: فعل مجهول، از عامل، از فاعل

«فما اغنی...»: بی فایده‌گی دنیا در برابر امر خداوند

● آیات شریفه ۸۵-۸۶

«تناسب: بیان علت عذاب اقوام در آیات قبل
«بالحق»:

«ب»: مصاحبت و همراهی

بستر حقانیت آفرینش:

«دنیا: پیروزی نهایی در عین جولان باطل

«عقبی: سرانجام حق حتمی همگانی

«راز باطل نبودن آفرینش: تفکیک عادلانه در عقبی

«جمع حقانیت و خلق بازیچه:

«خلق: آفرینش (بازیچه راه ندارد)

«خلق: مخلوق (گاهی وصف بازیچه دارد)

«فاصفح...»:

« مفهوم: صفح: روی هر چیز

« احتمالات معنایی:

« نشان دادن روی خوش پس از عفو

« به رو نیاوردن در مقابل دیگری

« رد کردن صفحه گناه و خطا

« رد احتمال نسخ آیه با آیات جهاد

«إِنَّ رَبَّكَ...»:

« خَلَّاق: خالق مستمر، متعدد، فراوان و ...

« عَلِيم: آگاه به سطوح مردم و نیازشان به صفح

« مدلول: برهان صفح جمیل

● آیه شریفه ۸۷

﴿ تناسب: بازگشت به صدر سوره

﴿ «مثنایی»:

﴿ جمع مثنیه: بازگشت آیات به هم

﴿ جمع مثنی: تکرار آیات

﴿ مصادیق سبع مثنایی: متعدد شمرده شده

«مِنَ»:

تبعیض: ۷ آیه از کل قرآن

بیان: حمد:

- تقسیم سوره به دو بخش
- ارتباط مطالب هر بخش با هم
- تکرار دوباره سوره در نماز
- نزول حمد در مکه و مدینه
- تکرار دوباره کلمات در سوره
- ثناء خداوند در سوره حمد

﴿ «لقد...»: عظمت قرآن:

﴿ «لقد»: ل، قد تحقیقیه

﴿ «أتیناک»: بالاتر از وحی، انزال

﴿ «سبعاً»: نکره با تنوین تفخیم

﴿ «العظیم»: وصف قرآن با عظیم

● آیات شریفه ۸۸-۸۹

«تناسب: ۴ دستور بعد از اعطاء قرآن و سبع مثانی
«لا تمدنَّ»...»

« نگاه به دارایی دیگری: گذرا بدون توقع، ممتد با توقع
«ازواج: اصناف کفار، کفار و همسرانشان
«چرایی نهی از نگاه:

« عدم ماندگاری مال دنیا

« زینت زمین بودن زرق و برق دنیا

« کثرت مال عامل سختی جان دادن

« تضمین روزی توسط خداوند

« عدم دلالت نهی بر ارتکاب پیشینی

« دستور خداوند به نقطه مقابل: توجه به محرومان

«و لا تحزن...»: غصه شدید به خاطر کفر ایشان

«واخفض...»:

مفهوم:

خفض: رها کردن، حرکت نرم و آرام

خفض جناح: کنایه از وقار و حلم

نوع خفض جناح:

ذلیلانه: فرزند نسبت به والدین

عزیزانه: حضرت(ص) نسبت به مومنین

«للمومنین»:

رحمت عام حضرت: رحمه للعالمین

رحمت خاص حضرت: برای مومنین

«قل إني...»: اعلام منذر بودن به کفار

● آیات شریفه ۹۱-۹۰

﴿ تناسب:﴾

﴿ پیوند با آیه ۸۷ و ایجاد مقابله

﴿ عطف بر آیه قبل و مکمل انداز

﴿ «کما انزلنا..»:﴾

﴿ مقتسم: تقسیم کننده، قسم خورنده

﴿ دلیل عذاب مقتسم: آیه بعد

﴿ تفسیر موضوعی اقتسام نیست

﴿ مصداق مقتسم:﴾

- ﴿ گروه ۱۶ نفره از مشرکین مکه
- ﴿ مشرکین مقتسم قرآن به سحر، شعر و...
- ﴿ اهل کتاب مومن ببعض و کافر ببعض
- ﴿ اهل کتاب مستهزیء: این سوره از من و ...
- ﴿ اهل کتاب مقتسم کتاب آسمانی خودشان
- ﴿ مقتسمان پیمان مورد سوگند در رد حضرت
- ﴿ قوم هم قسم برای قتل حضرت صالح(ع)

«الذین...»:

«عضین»: جمع عَضَه (از عضوه، عضهه)

اصول در قرآن: ناظر به قبل، حین، بعد نزول

نحوه عضه کردن:

تقسیم تهمت:

حضرت: ساحر، شاعر،...

قرآن: سحر، شعر،...

پیروی از متشابه و ترک محکم

تبعیض در پذیرش آیات قرآن

● آیات شریفه ۹۲-۹۳

﴿ تناسب: ناظر به عدم حزن و صفح حضرت (ص) ﴾
﴿ «لنَسئَلَنَّهُمْ»:

﴿ تاکیدات: قسم، «ل»، «ن»، «اجمعین»

﴿ نوع سوال: اعتراضی و بازخواستی

﴿ جمع سوال و عدم سوال:

﴿ تفاوت نوع سوال

﴿ تعدد مواقف قیامت

● آیات شریفه ۹۶-۹۴

«تناسب: تفریع اعلان دعوت بر بازخواست کفار
«فاصدع...»:

«صدع: ایجاد شکاف در شی سخت

«مدت دعوت مخفی: ۳ یا ۵ سال

«نگرانی حضرت:

«جهل و تکذیب مردم

«نمونه: حضرت موسی (ع)

«نوع عمل خداوند

«أعرض»: عدم قهر، هجر جمیل، ادامه تبلیغ

﴿ اَنَا كَفِينَاكَ... ﴾:

﴿ كَفِينَاكَ ﴾:

﴿ ماضی: دال بر گذشته و آینده

﴿ مدلول: تعلیل آیه قبل

﴿ «المستهزئین»: همان مقتسمین

﴿ «الذین...»:

﴿ ریشه استهزاء: وثنیت، ثنویت

﴿ «فسوف يعلمون»: تهدید کفار

● آیات شریفه ۹۹-۹۷

«تناسب: دلداری مجدد به حضرت و دستورات خاص
«لقد نعلم...»:

«رقت و غصه حضرت و رد اثرپذیری:

«ایجابی

«سلبی

«بما یقولون»: اثر قول بر روح حضرت

«جبران خداوند:

«اعطاء شرح صدر

«عذاب مخالفان

«فسبح...»:

راه شرح صدر: تسبیح، حمد، سجده، عبادت

چرایی همراهی حمد و تسبیح

نکاتی درباره سجده:

سجده ذاتا عبادت نیست

سجده هویت مستقل دارد

اهمیت سجده در شرح صدر

شاید سجده همان نماز باشد

اهل سنت: سجده واجب

﴿ واعبد... ﴾:

﴿ یقین: باور جزمی، وفات

﴿ موید معنای وفات: «یاتیک»

﴿ چرایی ادامه تکلیف:

﴿ انسان مدنی بالطبع

﴿ نیاز اجتماع به قانون

﴿ ابتناء قانون بر فطرت

﴿ بقاء قانون با بقاء شرایط

﴿ تکمله:

﴿ یقین: مرگ:

﴿ یقینی ترین امر بشری

﴿ آشکار شدن امور بعد مرگ

﴿ تلقین:

﴿ برای همه نه فقط میت

﴿ شاید واقعا تعلیم میت باشد

و آخر دعوانا ان الحمد لله
رب العالمين